

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЗАЯЧКІВСЬКА Надія Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: історія розвитку школи і педагогічної думки, сучасні проблеми педагогіки та освіти Польщі.

ЛЕЩАК Теодор Володимирович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: історія університетської освіти, еволюція професійної системи підготовки педагогів для середньої та вищої школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ZAYACHKIVSKA Nadiia Mykhailivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, Ivan Franko National University of Lviv.

Circle of research interests: history of education and pedagogy, contemporary problems of pedagogy and education of Poland.

LESHCHAK Teodor Volodymyrovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, Ivan Franko National University of Lviv.

Circle of research interests: history of higher education, evolution of teacher training system for secondary and higher education.

Стаття надійшла до редакції 11.12.2019 р.

УДК 378 (410)

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-186-111-115

ІВАНОВА Вікторія Вікторівна –

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Мукачівського державного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3954-9407>

e-mail: vika-ivanova@ukr.net

РОЗВИТОК ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Підготовка дошкільних педагогів в університетах та інших освітніх навчальних закладах у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії є складником неперервної освіти, системним педагогічним процесом, якому притаманна діалектика становлення і розвитку в суспільному житті та освітній діяльності, власні теоретичні та практичні засади, суспільно-мотиваційна і педагогічна зумовленість, а також відповідна структура: мета, завдання, зміст, технологія реалізації, оцінка якості, загальні соціально-педагогічні механізми ефективного функціонування. Процес професійної підготовки дошкільних педагогів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії носить цілісний, неперервний, диференційований характер, охоплює сукупність взаємопов'язаних структурних елементів (законодавчу базу, освітні заклади і центри, національні й державні програми розвитку дошкільної освіти та підготовки фахівців, освітні

програми; зміст, форми, принципи організації навчання, інноваційні технології, методи та засоби навчання педагогічних працівників, науково-методичний супровід тощо), що впливають на забезпечення якості професійної підготовки дошкільних педагогів у цілому [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти знайшли відображення у працях вітчизняних та зарубіжних учених (Л. Артемової, А. Богущ, Н. Мельник, М. Олійник, С. Попиченко, О. Прокопчук, С. Русової, А. Саргсян, Б. Уотс (B. Watts) та ін.).

Мета статті – проаналізувати розвиток професіоналізму фахівця дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії в системі неперервної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії освітні програми неперервної професійної освіти

забезпечують кваліфікацію педагогів, яка відповідає 6-му та 7-му рівням компетентнісних характеристик СКР. Зазвичай 6-й рівень це – ступінь бакалавра (Bachelor degree) та базовий рівень (foundation degree), та 7-й рівень – випускники (graduate) та аспіранти (postgraduate), які мають ступінь «магістра науки» (Master of Science), «магістра освіти» (Master of Education), «магістра навчання» (Master of Teaching). Усі освітні програми різняться тривалістю (повна, не повна форма), типом (денна, заочна), в окремих випадках – з урахуванням попередньої підготовки, яку може мати студент чи з урахуванням професійного досвіду.

Окрім того, в окремих частинах Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, наприклад в Англії та Шотландії, пропонується спектр професійних програм для педагогів, які будуть або мають намір працювати з дітьми з особливими потребами. Відносно дошкільних педагогів та їхніх кваліфікацій яскравим прикладом для британської системи професійної підготовки є Англія. Курси для дошкільних педагогів у Англії надаються шляхом політики «відкритого університету» і забезпечуються університетами, коледжами та системою дистанційного навчання. Досить часто інститути пропонують широкий вибір ступеней і спеціальностей. Так, наприклад університет Темз Велі (Thames Valley University), який є структурною одиницею Лондонського Західного Університету (University Of West London) один з університетів, який одночасно готує спеціалістів по догляду за дитиною раннього віку, спеціалістів по роботі з дітьми з освітніми потребами та поківку по догляду за дорослими з особливими психофізіологічними потребами [1].

У Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії існує багато програм неперервного педагогічного навчання як на міжнародному, так і на внутрішньому рівні. Сполучене Королівство активно бере участь у європейській програмі неперервного навчання (LLP), яка підтримує навчання та професійну підготовку в Європі. Дана програма забезпечує фінансування всіх стадій постійного навчання: у вищій школі, колегіумі, університетах, на робочому місці. Програма неперервного навчання (LLP) є одним із багатьох програм, пропонуючи різні можливості для учасників [2].

Розглянемо деякі програми неперервного навчання у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії:

Cometius – програма спрямована на допомогу молодим педагогічним працівникам краще зрозуміти коло європейських культур, мов та цінностей на всіх рівнях подальшої освіти [3];

Erasmus – програма обмінів студентів, викладачів та науковців країн-членів Євросоюзу. Програма надає можливість навчатися, проходити стажування чи викладати в іншій країні, що бере участь в програмі. У Єврокомісії Erasmus назвали найуспішнішою освітньою програмою ЄС і важливим інструментом боротьби з молодіжним безробіттям. Терміни навчання і стажування можуть складати від 3 місяців до 1 року [4].

Leonardo – одна з базових програм Європейського Союзу в галузі професійного навчання та розвитку. Суть програми полягає в активній підтримці розвитку професійної підготовки, наданні допомоги організаціям ЄС, які прагнуть налагодити партнерство з навчання робочої сили, зокрема взаємодію в реалізації молодіжних навчальних програм [5].

Grundtvig – програма Grundtvig спрямована на те, щоб надати дорослим шляхи вдосконалення своїх знань та навичок, підтримати їхню розумову форму. Програма охоплює освіту дорослих, а також викладачів, тренерів, працівників освіти та закладів вищої освіти, які беруть участь у навчанні впродовж життя та навчанні дорослих у місцевих, регіональних та національних рівнях [6].

Europass – проєкт Європейського Союзу, спрямований на представлення професійних навичок, компетентностей і кваліфікацій у формі, зрозумілій у всіх країнах Європейського Союзу. Europass заснований Директивою 2241/2004/ЄС Європейського парламенту та Ради від 15 грудня 2004 [7].

Курси підвищення кваліфікації у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії використовуються в різних навчальних закладах: при університетах, коледжах подальшої освіти, інститутах педагогіки, при Департаменті освіти та науки, при Учительських центрах, при місцевих наукових установах. Курси діляться на короткострокові і довгострокові.

Популярними курсами є ті, що проводяться при інститутах педагогіки – одноденні, триденні, п'яти-шестиденні та канікулярні. Вони представляють єдиний інформаційний центр для забезпечення служб у сфері підвищення кваліфікації місцевих органів освіти.

Організація триденних курсів

відрізняється тим, що вони існують за типом сендвіч-моделі. Кожне заняття відокремлюється від іншого тижневою перервою. Це дає можливість на практиці застосовувати теоретичні знання, отримані на курсах, також виконувати наукове дослідження.

П'яти-шестиденні курси організують також за типом «сендвіч-моделей» з тижневими перервами. Вони, виходячи з одночасно триденних, не вимагають звільнення від роботи, так як проводяться ввечері і розбиваються на 2–3 години заняття, що заощаджує не тільки час, але і кошти. За один навчальний рік проводиться від 15 до 20 таких 3-денних та 5–6-денних курсів, кожен з яких відвідує 25 студентів.

До числа короткочасних курсів відносяться канікулярні курси. Вони проводяться один раз у рік по 3–5 повних днів без перерви. Відвідують ці курси від 15 до 40 людей, які приходять із різних місцевостей. Всі короткочасні курси підвищення кваліфікації у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії є платними.

До довгострокових курсів відносяться трьохрічні курси підвищення кваліфікації. Ці курси дозволяють отримати ступінь бакалавра без відриву від роботи. У Лондонському університеті існує модель довгострокового підвищення кваліфікації – регіональні річні курси. Заняття проводять по блоках від 2–3 до 10–15 днів. Переходи між заняттями можуть містити кілька місяців [8].

Коледжі з подальшої освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії фінансуються урядом і пропонують повні бакалаврські ступені. Кваліфікація коледжу призначена для того, щоб озброїти студентів спеціальними навичками, які вони можуть перенести на робоче місце, підвищуючи їх працездатність. Вони розроблені у тісному партнерстві з роботодавцями, забезпечуючи тим самим конкурентну перевагу освітньої галузі. Дипломи коледжів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, часто є більш доступними, і пропонують артикуляційні шляхи до бакалаврських ступенів у різних університетах. Багато коледжів також пропонують кваліфікацію для вищої освіти у прямому партнерстві з університетами [9]. Асоціація коледжів (AoC), The Association of Colleges (AoC), яка представляє інтереси коледжів для подальшої освіти (further education (FE)), рекомендує у своєму керівництві 2014 року ефективне управління

якістю навчання.

У Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії в основному, постійний професійний розвиток персоналу в установах по догляду за дітьми фінансується Департаментом у справах дітей та молоді (Department of Children and Youth Affairs (DCYA)) через міські та регіональні комітети з питань догляду за дітьми (City and County Childcare Committees (CCCs)) та Національні добровільні організації з догляду за дітьми (National Voluntary Childcare Organisations (NVCOS)).

Фінансування сприяє широкому спектру заходів на підтримку розвитку створеної робочої сили в рамках ЕССЕ. До них відносяться короткі курси професійної практики (наприклад, навчання з надання першої допомоги, захист дитини), навчальні семінари та акредитовані навчальні програми. Крім того, ряд організацій, що входять до групи та спеціальні групи за інтересами, пропонують курси в різних сферах, включаючи навчання з ірландської мови, роботу з обдарованими дітьми та навчання з особливими освітніми потребами.

Участь у курсах підвищення кваліфікації є добровільною. Цільова політика полягає в тому, щоб гнучкі варіанти навчання та навчання прогресували, зосереджуючись на усуненні перешкод для участі тих, хто працює на робочому місці в постійній освіті та навчанні.

На розвиток системи неперервної педагогічної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії безсумнівний вплив зробило також прийняття урядового документа «Загальнонаціональний курикулум» (1987). Він був першою спробою, яка узаконила прагнення уряду М. Тетчер здійснити централізацію освіти, розпочату ще з приходом до влади партії консерваторів в кінці 1970-х рр. Поняття «курикулум» в британській педагогіці включає в себе сукупність цілей, змісту, методів і форм навчання, сферу виховання, використання матеріально-технічної бази і т.д. Впровадження цього поняття вимагає розгляду процесу навчання в єдності всіх компонентів, що само по собі є позитивним фактом [8].

Розглянемо структуру неперервної педагогічної освіти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії у відповідності з наступною

логією: педагогічна профорієнтація та довузівська підготовка; курси початкової підготовки фахівців; неуніверситетський сектор вищої освіти; університетський сектор вищої освіти; теоретична і практична підготовка стажера; підвищення кваліфікації.

Одним з основних компонентів в ході втілення концепції неперервної педагогічної освіти в практику є створення оптимально функціонуючої підсистеми професійного відбору, що забезпечує не тільки об'єктивне виявлення схильностей до педагогічної професії, але і рівень сформованості морально-духовних якостей майбутнього педагога. У світовій практиці все частіше зустрічається досвід доуніверситетської підготовки фахівців [8].

Британські педагоги класифікують форми підвищення кваліфікації педагогічних кадрів за різними критеріями: за місцем проведення, за терміном, за завданням, за джерелом ініціативи.

За місцем проведення виділяють такі форми професійного розвитку педагогів: в межах навчального закладу (дні професійного розвитку, взаємовідвідування та взаємооцінювання, спільне планування занять тощо), в межах кооперації (відвідування інших навчальних установ, участь у конференціях, професійні тренінги тощо) та позанавчальна діяльність (відвідування курсів підвищення кваліфікації, дистанційна освіта, обмінні програми тощо).

За терміном курси підвищення кваліфікації можуть бути довготривалі (2 і більше років), середньотривалі (від 10 тижнів до 2 років) та короткотривалі (менше 10 тижнів).

За завданнями форми післядипломної освіти бувають такими: отримання дипломів магістра, бакалавра або доктора освіти; підвищення освітнього рівня працюючих педагогів, включаючи їх підготовку до певних професійних ролей, самоосвіта.

За джерелом ініціативи розрізняють внутрішні, зовнішні та індивідуальні форми підвищення кваліфікації.

До внутрішніх належать заходи, що заплановані й організовані закладом або індивідуально самим педагогом. До такого типу форм належать організація занять для групи, регулярні методологічні семінари для педагогів на базі, конференції, «круглі столи», дискусії, організація робочих груп для розробки навчальних програм, планів, навчальних матеріалів в межах навчального закладу, створення інформаційних та методичних центрів для забезпечення потреб закладів, організація груп наставників із

досвідчених педагогів, лекторів, інспекторів для допомоги в професійному становленні молодих спеціалістів. Запровадження днів професійного розвитку, ознайомчі візити до інших установ.

Зовнішні форми – це курси та заняття, що організовуються у вчительських центрах при місцевих управліннях освітою, в університетах, інститутах підвищення кваліфікації, в спеціалізованих центрах з професійного розвитку педагогічних кадрів (курси різного терміну навчання, організація проєктів чи творчих груп при центрах, дослідницька робота, консультації, що організовані різними центрами для педагогічних працівників; регіональні семінари та конференції тощо).

До індивідуальних форм підвищення кваліфікації належать творча відпустка, отримання наукового ступеня, самооцінювання тощо.

Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії не залишилося осторонь європейської освітньої інтеграції. Це виявляється у багатоаспектності її зв'язків у галузі освіти, в тому числі й професійному розвитку.

Ефективною формою професійного розвитку педагогічних кадрів у даному контексті є програми обміну. Програми обміну педагогами як форми професійного розвитку надають можливість краще познайомитися з досвідом роботи своїх закордонних колег, запозичити нові ідеї та технології викладання, співставити педагогічні концепції і парадигми вітчизняних та зарубіжних учених.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Постійний професійний розвиток вчителя дошкільної освіти зумовлює подальше становлення педагога як професіонала, спроможного до проєктування і реалізації, корекції і розвитку власної діяльності та діяльності інших, що вміють працювати з учасниками освітнього процесу будь-якого віку й будь-якого соціально-психологічного статусу. Тому професійний розвиток є невіддільною частиною особистісного розвитку майбутнього вчителя дошкільної освіти, в основі якого лежить принцип саморозвитку, що детермінує здатність особистості перетворювати власну життєдіяльність на предмет практичного перетворення та приводить до творчої самореалізації. Стимулювання професійного розвитку як неперервного особистісно орієнтованого процесу самопроєктування особистості фахівця дає змогу зрозуміти умови, механізм, рушійні сили й динаміку

цього процесу.

Перспективи подальших розвідок із напрямку вбачаємо у виокремленні прогресивного досвіду розвитку дошкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Мельник Н. (2018) Особливості професійної підготовки дошкільних педагогів у Великій Британії. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Вип. 1–2. С. 98–108.
2. Абазовик Е. В. (2010) Подготовка учителей в Великобритании и России в условиях болонского процесса. Дисс. на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. 13.00.08. Санкт-Петербург. 226.
3. Comenius programme URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Comenius_programme
4. Програма Еразмус URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Leonardo da Vinci Programme URL: https://eacea.ec.europa.eu/sites/2007-2013/lp/leonardo-da-vinci-programme_en
6. Grundtvig Programme URL: https://eacea.ec.europa.eu/sites/2007-2013/lp/grundtvig-programme_en
7. Europass URL: <https://europass.cedefop.europa.eu/about-europass>
8. Сабирова Д. Р. (2008) Обеспечение качества непрерывного педагогического образования в Великобритании (вторая половина XX в.): Дисс. на соискание ученой степени доктора педагогических наук. 13.00.01. Казань. 457.
9. UK Further Education URL: <https://www.britishcouncil.cn/en/uk-further-education>
10. Continuing Professional Development for Teachers and Trainers Working in Adult Education and Training URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/continuing-professional-development-teachers-and-trainers-working-adult-education-and-78_en

REFERENCES

1. Mel'nyk, N. (2018). *Osoblyvosti profesynoyi pidhotovky doshkil'nykh pedahohiv u Velykiy Brytaniyi*. [Features of pre-service teacher training in

the UK. Continuing Professional Education].

2. Abazovyk, E. V. (2010). *Podhotovka uchytel'ey v Velykobyrtaniyu y Rossyy v uslovyakh bolonskoho protsessa*. [Teacher Training in the UK and Russia in the Bologna Process]. Sankt-Peterburh.
3. Comenius programme URL.
4. Prohrama Erasmus URL.
5. Leonardo da Vinci Programme URL.
6. Grundtvig Programme URL.
7. Europass URL.
8. Sabyrova, D. R. (2008). *Obespechenye kachestva nepreryvnoho pedahohycheskoho obrazovanyya v Velykobyrtaniyu (vtoraya polovyna XX v.)*. [Quality Assurance of Continuing Teacher Education in the United Kingdom (second half of XX century)]. Kazan.
9. URL-adresa podal'shoi osvity Velykobyrtaniyi. [UK Further Education URL].
10. Postynnyy profesynnyy rozvytok dlya vchyteliv ta treneriv, yaki pratsuyut' u URL-adresi z navchannya ta navchannya doroslykh. [Continuing Professional Development for Teachers and Trainers Working in Adult Education and Training URL].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ІВАНОВА Вікторія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти Мукачівський державний університет.

Наукові інтереси: розвиток професіоналізму фахівця дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії в системі неперервної педагогічної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

IVANOVA Viktoriya Viktorivna – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Department of Theory and Methods of Preschool Education Mukachevo State University.

Circle of scientific interests: development of professionalism of a specialist of preschool education in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland in the system of continuous pedagogical education.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2020 р.

УДК 378: 81

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-186-115-120

КАРАПЕТЯН Аліна Овківна –

кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри англійської мови Національного університету «Києво-Могилянська академія»
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7614-9838>
 e-mail: planetka1982@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ПОКОЛІННЯ Z У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Діючі в Україні

закони «Про освіту» [4], «Про вищу освіту» [3], а також розлогий документ «Національна